

OLVASS FELESLEGESET!

Jó lány, rossz fiú: csalás a profi teniszben¹

LADANCSIK TIBOR²

A tanulmány a profi teniszezők körében vizsgálja, hogy a csalás mennyire elterjedt jelenség a férfi és a női profi tenisz világában.³ A csalás jelensége a sportban az érzékeny témakörök közé tartozik, a média is rendszeren beszámol a legkülönbözőbb sportágakban történő csalásokról, vesztegetésekről, korrupcióról, doppingolásról, így a közvélemény tisztában van vele, hogy a profi sport világában erőteljesen jelen van a csalás. A tenisz azonban nem tartozik azok közé a sportágak közé, amiről az átlagember azt gondolná, hogy erőteljesen jelen van benne a csalás, hogy a profi teniszezők korrupst módon viselkednének. A szerzőpáros tanulmányában a tenisz él-sportolónak korrupst viselkedését kutatja, hasonlóan ahhoz a klasszikus kutatáshoz, amelyben a szumóban bizonyították a csalás létét⁴.

A profi teniszezők a jövedelmüket a tornákon elért sikereik után kapják. Minél jobban szerepelnek a tornákon, annál több pénzhez jutnak. Azonban léteznek ki-emelt tornák, amelyek jóval nagyobb pénzjutalmakat nyújtanak, mint a többi tenisz-torna. Ezt a négy tornát (Australian Open, Roland Garros, Wimbledon és US Open) nevezik Grand Slam tornáknak. Ezekben a tornákon már azok a játékosok is jelentős pénzjutalomban részesülnek, akik az első körben kiesnek, tehát már maga a tornára való bejutás is nagy pénzjutalommal kecsegtet. Míg a világranglista első 104 játéko-sa automatikusan nevezést nyer a Grand Slam tornákra, addig a többi helyért versenyezni kell.

A szerzők szerint a 104. hely után következő helyek megszerzéséért figyelhetőek meg leginkább csalások a tornákra való nevezés határidejét megelőző két hétben.

¹ Michael Jetter – Jay K. Walker: Good Girl, Bad Boy: Corrupt Behavior in Professional Tennis, IZA Discussion Paper No. 8824. <http://ftp.iza.org/dp8824.pdf>

² Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola Szociológia és társadalompolitika doktori program, doktorandusz

³ Több kutatás is foglalkozott már a férfiak és a nők eltérő korrupciós magatartásával, és azt találta, hogy a nőkre kevésbé jellemző a korrupst viselkedés (Dollar, David – Fisman, Raymond and Gatti, Roberta (1999): Are women really the “fairer” sex? Corruption and women in government. World Bank, Gender and Development Working Paper, Series No. 4 <http://siteresources.worldbank.org/INTGENDER/Resources/wp4.pdf>

⁴ Duggan, M. and Levitt, S. D. (2002): Winning isn't everything: Corruption in sumo wrestling. American Economic Review, 92(5) <https://core.ac.uk/download/pdf/6853900.pdf>

OLVASS FELESLEGESET!

A szerzők ezt az időszakot jelölték ki csalási időszaknak, amikor szerintük a ranglistán a 104. helytől nem sokkal elmaradó (tehát „elég jó”) játékosok megvesztegetik a ranglistán jobb helyen lévő (és valószínűleg náluk jobb) játékosokat, akik már ott vannak az indulók között, hogy hagyják őket nyerni. Ezzel ugyan a ranglistán jobb helyet betöltő játékos vesz valamennyit (a kisebb torna pénzdíját), de ez jóval kisebb összeg, mint amit a Grand Slam tornára való bejutással a gyengébb teniszező nyerhet. Ha a szerzők hipotézise igaz, akkor a Grand Slam tornákat megelőző két hétben több lesz az olyan mérkőzések száma, ahol egy alacsonyabb helyezésű játékos legyőz egy magasabb helyezésű játékos, vagyis az „óriásölés”.

A tanulmány adatbázisát a 2014. évi „csalási időszakban” lejátszott teniszmérkőzések képezik: a férfiak mintájában 2025 játékos 217 153 mérkőzése került be, a női mintába pedig 1261 játékos 161 468 mérkőzése.

Az elemzés regressziós modelljének függő változója az „óriásölés” volt.⁵ A férfiak körében a meghatározott csalási időszakban valóban nőtt az óriásölés aránya: míg általában 34% körüli ez az arány, addig ez a csalási időszakban 42%-ra emelkedik. A nők körében ezzel szemben nem volt megfigyelhető ilyen eltérés.

A szerzők azt is megvizsgálták, hogy a csalási időszak tornái kedvezőbbek-e az óriásölés számára (a pálya típusa a gyengébb játékosnak kedvez-e), és így alternatív magyarázatként megdöntenek a csalási hipotézist. Azonban a vizsgált tornák ezen aspektusokban sem térnek el a többi tornától, így nem kedvezhetnek az óriásölés számára.

A további vizsgálódás során azt is vizsgálták, hogy a két versenyző játszott-e már egymással, s előfordult-e, hogy az alacsonyabb rangú legyőzte a magasabb rangút, vagy, hogy ugyanabból az országból származnak-e a versenyzők, vagyis kontrollálták a játékosok egymáshoz viszonyított „előéletét”, mivel ez befolyásolhatta a csalás esélyét. Az eredeti eredmények azonban nem változtak, a csalási időszak férfi mérkőzései így is inkább végződtek óriásöléssel, mint az átlagos mérkőzések, ugyanakkor a női mezőnyben ilyen eredmény nem volt kimutatható.

A szerzők azt is megvizsgálták, hogy azok a meccsek, ahol csalást feltételeztek, mennyire voltak szorosak. A teniszben a legszorosabb mérkőzés a tie-break, ahol hosszabbítással játszanak a győzelemért. Az eredmények szerint a csalási időszakban azokon a férfi mérkőzéseken, ahol óriásölés történt, a tie-break 13%-kal kevésbé valószínű, mint az átlagos mérkőzéseken. A női mezőnyben ez a jelenség nem figyelhető meg. Ebből arra lehet következtetni, hogy a férfiak mezőnyében nem dűlt nagy harc a győzelemért, hanem a játékosok egy része előre megegyezhetett az eredményben.

⁵ A modellben a szerzők azt is figyelembe vették, hogy nem minden olyan győzelem számít óriásölésnek, ahol egy alacsonyabb rangú játékos legyőz egy magasabb rangút, ugyanis az adott tornán a pálya típusa (füves, salak) is meghatározó lehet. Ha egy magasabb rangú játékos az adott pályatípuson a stílusa miatt nem tud jól teljesíteni, és emiatt kap ki, az nem tekinthető óriásölésnek.

OLVASS FELESLEGESET!

Mivel 2012-ben az első körben kiesők nyereseményét jelentősen megemelték, ezért a szerzők azt is megvizsgálták, hogy az óriásölés arányában történt-e emiatt emelkedés. Azt az eredményt kapták, hogy míg a nyeresemények emelése után az óriásölés aránya a férfiak körében 50%-kal emelkedett, addig a nők körében ez nem volt megfigyelhető.

A szerzők a hipotézisük érvényességét úgy szerették volna megerősíteni, hogy cáfolják az esetleges alternatív magyarázatokat: a vesztesek alul-, a győztesek felüljeljesítését.⁶

Az alulteljesítés hipotézisét, miszerint egyes erősebb játékosok a Grand Slam tornákra tartogatják az erejüket, és a kisebb tornákat a kisebb pénzjutalom miatt nem veszik komolyan, úgy próbálják megcáfolni, hogy megvizsgálják, vajon az adott játékos gyakrabban szokott-e kikapni a kisebb tornákon. Az eredmények azt mutatják, hogy a csalási időszakon kívül nem jellemző ezekre a játékosokra, hogy kikapnának a rangsorban alattuk lévő játékosoktól. A szerzők ezzel ezt a hipotézist cáfoltnak tekintik. Véleményem szerint azonban nem lehet ilyen egyértelműen cáfolni ezt az alternatív magyarázatot, hiszen elképzelhető, hogy míg közvetlenül a Grand Slam tornák előtt a jobb játékosok valóban tartalékolják erejüket, addig a Grand Slam tornáktól időben távolabb eső kisebb tornákon mindent beleadnak.

A második alternatív magyarázat szerint a győztesek, tehát a rangsorban alacsonyabb helyen lévő játékosok felüljeljesítenek, mivel nagyon fontos a számukra, hogy bejussanak a Grand Slam tornákra. Ezt a hipotézist úgy próbálják megcáfolni, hogy a csalási időszakban győztes alacsonyabb rangsorú játékosok eredményeit összehasonlítják másikkal, hasonló díjazású mérkőzéseikkel. Ha a hasonló díjazású mérkőzéseken is ugyanúgy felüljeljesítenek, mint a csalási időszakban, akkor ez jelentősen meggyengíti az alaphipotézis érvényességét, miszerint ebben az időszakban csalás történik. Az eredmények azt mutatják, hogy ezekre a játékosokra nem jellemző az óriásölés a csalási időszakon kívül, tehát az alaphipotézis érvényes maradhat, az alternatív magyarázatot pedig a szerzők elvetik.

A szerzők eredményei egybecsengenek a korábban említett szumó birkózásról szóló tanulmányával. Ott a tornákon elért győzelmek száma határozza meg egy birkózó rangját, amitől a következő tornákon való besorolása, s így jövedelme függ. A 15 menetes versenyben legalább 8 győzelem kell ehhez. Az eredményeik megmutatták⁷, hogy a 8. győzelem megszerzéséért az óriásölés aránya nagymértékben megnövekszik. Ezt a szerzők a csalásként értelmezték, amit az ekkor győztes birkó-

⁶ Az alternatív magyarázatok elemzésekor a szerzőpáros azonban már nem járt el olyan alaposan, ahogy a tanulmány elején. Ugyanis az alternatív magyarázatokat csak a férfiak mezőnyében tesztelték, ami jogos, hiszen a nők esetében a hipotézis cáfolódott. Ám ezt sehol sem írják le, csak az angol személyes névmásokból (him) lehet rájönni, hogy csak a férfiakat mérkőzéseit elemezik.

⁷ Mivel női szumó birkózók nincsenek, így itt a két nem összehasonlítására nincs lehetőség.

OLVASS FELESLEGESET!

zók azzal „fizettek meg”, hogy a későbbiekben nagyobb valószínűséggel kaptak ki az ekkor megvert birkózótól.

Ebben a tanulmányban azonban szerepel egy másik megközelítési mód is. Három visszavonult szumó birkózó beszámolt a médiának a sportágban jelen lévő korrupcióról, s a sportágra irányuló jelentősen megnövekedő médiafigyelem miatt a 8. győzelem megszerzéséért történő „óriásölés” kiugró gyakorisága megszűnt. A szerzők emellett megvizsgálták az informátorok által megnevezett csalók mérkőzéseit, ami tovább erősítette hipotézisük érvényességét. Ez a tanulmány tehát ötvözte a kvalitatív és a kvantitatív módszerek eredményeit, így erősítve megállapításaik helyességét.

Az általunk vizsgált elemzés ezt a lehetőséget elmulasztotta, talán azért, mert a (férfi) tenisz világában az elmúlt években egy teniszező részéről sem történt korrupcióval kapcsolatos bejelentés. Azért a visszavonult játékosok megkeresése megért volna egy próbálkozást. Ha a szerzők megszólaltattak volna pár visszavonult játékost a csalásról, és a megnevezett csalók mérkőzéseit (anonim módon?) megvizsgálták volna, az végérvényesen megdönthette volna a túl- és alulteljesítés alternatív magyarázatát.